

Uitvoering herstelplan voor de bedreigde akkerflora in Nederland

Peter Verbeek

Ecologisch adviesbureau
Natuurbalans-Limes Divergens BV

Udo Prins

Louis Bolk Instituut

Inhoud lezing

Aanleiding

Situatie akkerplanten

Plan van Aanpak

Resultaten

Akkerbeheer (Udo Prins)

Situatie akkerplanten 2010

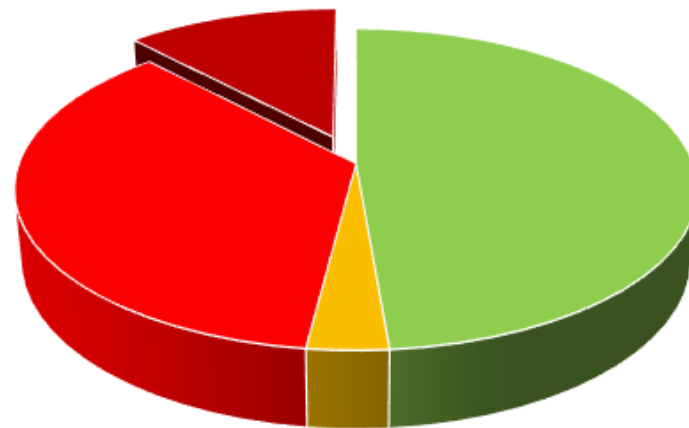
- Akkerbeschermingsplan 2000
- Onderzoek aanwezige flora akkers NB Gelderland en Brabant
- *Wat is er wel gebeurt:*
 - *:"akkerranden"*
 - *vele soorten "mengsels"*
 - *Vogelakkers*

Situatie akkerplanten 2010

- Literatuuronderzoek 1800-1950: 150 soorten planten optimaal in akkers

Situatie alle 150 soorten akkerplanten in NL

■ niet bedreigd (73)

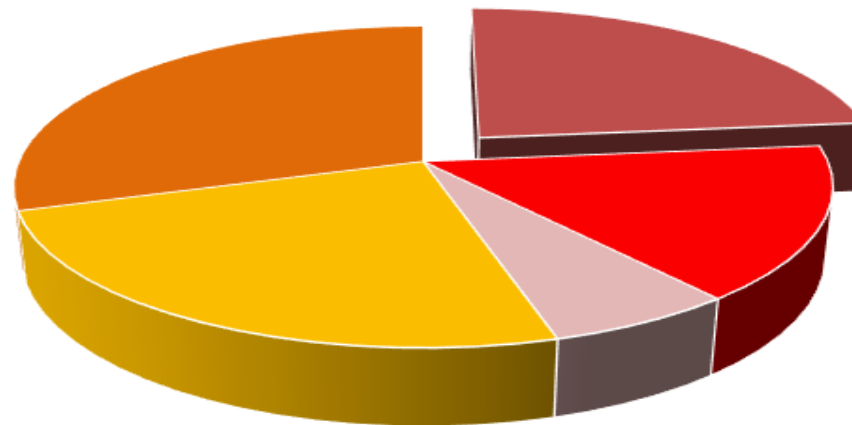
■ niet op rode lijst wel bedreigd (5)

■ bedreigd (54)

■ verdwenen(18)

Situatie akkerplanten 2010

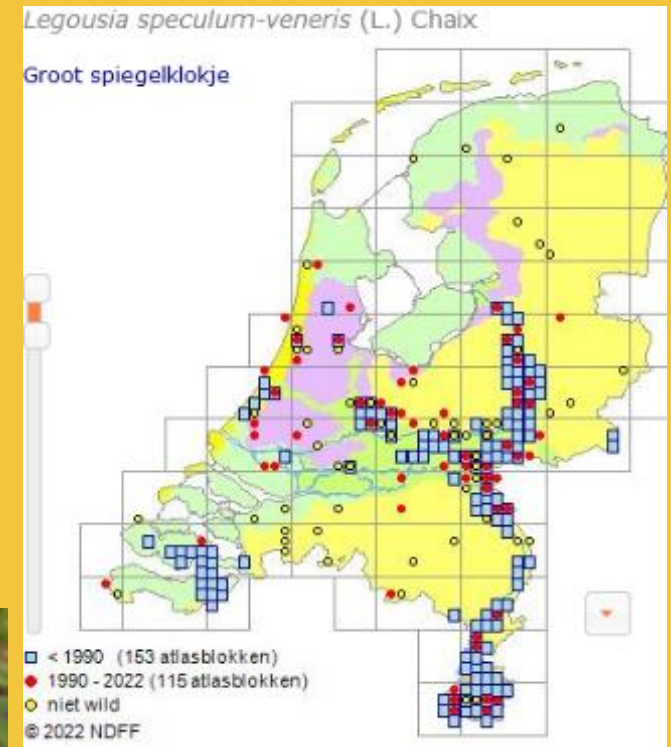
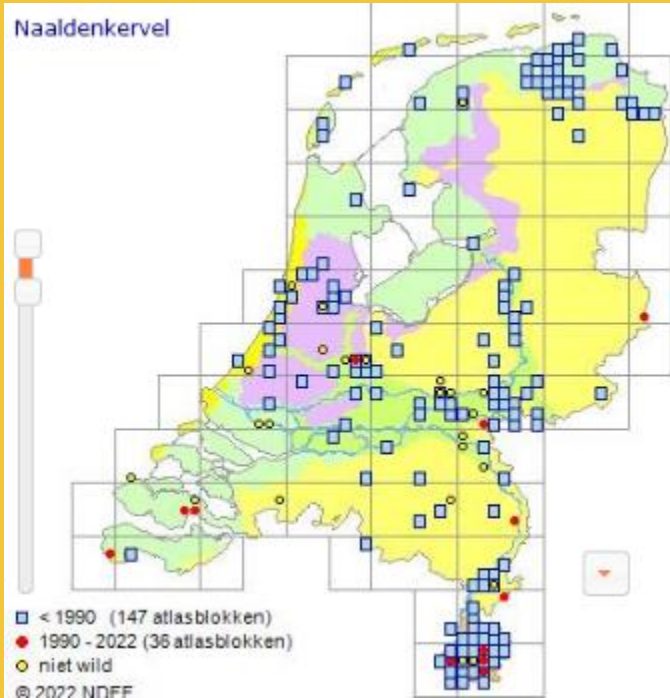
situatie 77 bedreigde akkersoorten

- afgelopen decennia verdwenen (18)
- daarvan nog op slechts één stabiele groeiplaats (12)
- nog op slechts twee stabiele groeiplaatsen (5)
- sterk achteruit gaand (23)
- zeldzaam en achteruitgaand (19)

Akkerplanten meest bedreigde groep planten in NL

Situatie akkerplanten 2010

Werkwijze

Via Provincie NB project financiering;

Aanpak en samenstelling team:

- Genetisch onderzoek: Science4Nature
- Bodemonderzoek: B-Ware
- Beheer akkers: Louis Bolk Instituut (Udo Prins)
- Aanleg authentieke zaadbank: bureau Natuurbalans

Genetisch onderzoek

Belangrijke conclusies (onderzoek aan korensla)

1. binnen akker weinig genetische verschillen, tussen verschillende locaties wel
2. alle groeiplaatsen dragen bij aan de totale genetische diversiteit in NL
3. met het verdwijnen van populaties verdwijnt genetische diversiteit
4. hoge mate van inteelt bij de meeste soorten (veel zelfbestuiving)

Succesvolle herintroductie en/of genetische versterking met meerdere bronpopulaties

Bodemonderzoek

Belangrijke conclusies

1. Voor de ontwikkeling van bijzondere kruidengemeenschappen op zandgronden is een matig voedselrijke of matig voedselarme bodem nodig.
2. Droogte limitatie is medebepalend voor de vegetatie en wordt vooral bepaald door hoeveelheid organische stof in bodem
3. Grote fosfaatvoorraad in bodem van gangbare akker hoeft in principe geen belemmering te zijn voor ontwikkeling kruidenrijke akker (i.t.t.graslanden).
4. Akkervegetaties vertonen correlaties met direct beschikbaar nitraat, en ook kalium en fosfaat (bemesting essentieel)

Aanleg zaadbank akkers

Aanleg Pleegakkers

Via diverse Provincies financiering
herstelplan:

- geschikte akkers met betrokken beheerders
- voldoende zaad juiste soorten en bronnen gekweekt
- Opleiding beheerders min. 3 jaar

Aantal ingerichte akkers met opgeleide beheerders		
Provincie	2013-2021	vanaf 2021 nieuw
Limburg	23	35 **
Brabant	38	12
Gelderland	42	20
Utrecht	7	10
Zuid Holland	5	4
Totaal	115	81

Aanleg Pleegakkers

Ligging huidige 115 reeds ingerichte pleegakkers

Akkerbeheer

Goed akkerbeheer essentieel voor akkerkruiden

Bron: Historisch akkerbeheer en landelijke succesverhalen

Referentiebeeld historisch akkerbeheer bij beheerders klopt vaak niet
(*“schrale akkers en eeuwige roggeakkers” = niet juist !*)

Kennis ontbreekt vaak bij beheerders tbo's (vb gewaskeuze, bewerking)

Belangrijke basisvoorwaarden voor geschikt akkerbeheer

- Goede graandekking!
- Juiste bemesting! (stalmest, compost) 10-15 ton per ha
- Juiste gewaskeuze
- Goede bodembewerking op juiste moment
- Kennis biologische bestrijding wortelonkruiden (kweek, distels ea)
- Beheerder moet “betrokken” zijn bij zijn akkers

Aanleg pleegakkers

Deelnemende organisaties: TBO's, Agrarische collectieven, particulieren

Financierders; Provincie Limburg, Brabant, Gelderland, Zuid-Holland, Utrecht, prins Bernard Fonds, TBO's

Extra aandacht bij opbouwfase zaadbank na herintroductie in nieuwe akker

Eerste jaren geen **kerende** grondbewerking! (schijveneg/cultivator)

Voorlopig geen drieslagenstelsel, braakligging ed

Uitgangssituatie akker is belangrijk, onkruidarm

Weinig wortelonkruiden aanwezig zodat de eerste 3 jaar geen intensieve bestrijding (mechanisch) nodig is.

Goed graangewas (stalmest) een belangrijke basis voor akkerkruiden

Goede vochthuishoudig aanwezig (dikke bouwvoor) (snelle droogte in voorjaar funest voor zomerakkeronkruiden)

Geslaagde nieuwe groeiplaatsen (2021)

Bedreigde soorten waarvan op meer als 10 locaties nieuwe populaties zijn ontstaan						
Provincie met aantal flora akkers	limburg 23	brabant 38	gelderland 42	zuid-holland 5	utrecht 7	totaal
Naaldenkervel	7	2		2	1	12
Handjesereprijs	11	2	2			15
Stinkende kamille	3	4	3	1	4	15
Groot spiegelklokje	2	10	3	1	1	17
Ruw pazelzaad	8	8		1		17
Akkerleeuwenbek	1	11	4	2		18
Akkerviltkruid	4	8	6			18
Wilde ridderspoor	7	5	5	2		19
Bleekgele hennepnetel	10	12	7			29
Ruige klaproos	14	9	7		1	31
Glad biggenkruid	6	14	11		1	32
Geel viltkruid	11	8	14		1	34
Korensla	10	14	15		1	40
Dreps	9	5	21	4	3	42
Slofhak	6	14	23		2	45
Akkerogentroost	8	15	20		3	46
Valse kamille	18	15	9	5	4	51
Korenbloem	18	23	27	5	6	79
aantal populaties						646
aantal geherintroduceerde soorten waarvan 18 op meer als 10 nieuwe groeiplaatsen						42

Geslaagde nieuwe groeiplaatsen (2021)

Akker de Hamert 6 de jaar na inrichting

akkerviltkruid	10000
glad biggenkruid	10000
handjesereprijs	250
korenbloem	500
korensla	100
geel viltkruid	100000
stijf vergeet mij nietje	500
valse kamille	10000
bleke klaproos	10000
grote klaproos	5000
ruige klaproos	50

“schraal” type pleegakker Llandschap
(wel jaarlijks stalmest!!)

Geslaagde nieuwe groeiplaatsen (2021)

“rijker” type pleegakker bioboer
(jaarlijks stalmest!!)

Akker Hallerlaak 3 de jaar na inrichting

geel viltkruid	200
akkerogentroost	1000
driekleurig viooltje	1000
groot spiegelklokje	1000
glad biggenkruid	10000
stijf vergeet mij nietje	5000
korensla	200
smal streepzaad	50
ruw parelzaad	1000
dreps	10000
korenbloem	100000
valse kamille	200
slofhak	10000
grote klaproos	10000
bleke klaproos	1000

Geslaagde nieuwe groeiplaatsen (2021)

“rijker” type pleegakker bioboer
(jaarlijks stalmest!!)

Kweek botanische Tuinen project Limburg

Akkerplanten beheer als ambassadeurs biodivers cultureel landschap

Uiteindelijke doel ; waardevol cultuurlandschap met hoge biodiversiteit en biologische producten.

- Naast kl. Landschapselementen zijn goed beheerde akkers en graslanden met de juiste veg.cruciale factor.

Aandachtspunten zijn voor het verkrijgen van een goed functionerend cultuurlandschap met biodiversiteit:

Zorg dat deze elementen en in **zelfde vorm** aanwezig zijn als ze dat ook waren, toen was er nl optimale biodiversiteit

Akkerplanten beheer als ambassadeurs biodivers cultureel landschap

- Geen “pure bloemranden” maar graanranden met authentieke akkerflora (structuur gkwik, patrijs, gorzen)
- Geen grote opp graan laten overstaan in de winter: lokt enorme aantal knaagdieren en dus predatoren (hamster)
- Stoppels laten overwinteren, niet direct bewerken (belangrijk stoppelflora en vogels(gorzen) en knaagdieren.
- Gebruik gewassen zoals ook vroeger gebruikt werden, vb luzerne ook regelmatig maaien
- Wortelonkruiden onder controle houden (vb ridderzuring)

Waardering Flora akkers

Insecten, vogels !!!

Waardering Flora akkers

Waardering Flora akkers

Waardering Flora akkers

“Lang stro” gewassen

Het Akkerboek (via bol.com)

